

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Вонсович Сергій Геннадійович
Кулик Віталій Олександрович

Дефініювання поняття популізму в контексті західної політичної науки

УДК 32.01:321
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-2.1>

Вонсович Сергій Геннадійович
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
та філософії
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61,
Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область, Україна
ORCID: 0000-0001-9657-0902

Кулик Віталій Олександрович
старший викладач кафедри політичних
технологій,
завідувач навчально-наукової
лабораторії протидії дезінформації
Юридичного інституту Київського
національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
просп. Берестейський, 54/1,
Київ, Україна
ORCID: 0009-0005-0562-2233

У статті наголошується, що сучасні виклики створюють сприятливе середовище для поширення популізму, популістської політики, а в деяких випадках – для виникнення і успіху популістських партій. Це збігається з висновком, що популізм зазвичай виникає в умовах кризи. Представницька демократія не завжди здатна впоратися із цими викликами, що зумовлює черговий «авторитарний відкат». (Не)виконання зобов'язань (приклад команди президента Трампа) політичними акторами й нехтування етичними нормами сприяє поширенню нових форм популізму, який набуває особливих рис у контексті трансформацій сучасності. Пандемія COVID-19, повномасштабна військова агресія росії проти України та хаотизація внутрішньої і зовнішньої політики адміністрацією і самим президентом США Д. Трампом лише підсилили ці процеси. Сьогодні можна виділити декілька більш-менш чітко окреслених підходів до тлумачення категорії популізму, в рамках яких в основу його дефініції покладено різні аспекти цього феномену. Згідно з одним, популізм розуміється як насамперед специфічний дискурсивний стиль, різновид політичної аргументації (риторики), що ґрунтується на дихотомічному протиставленні того чи іншого соціально-політичного «добра» і «зла». За іншим, популізм пропонує вважати різновидом ідеології, а саме ідеологією з «розмитим», нечітким центром, яка здатна охоплювати елементи різних, навіть протилежних, у традиційній класифікації, ідеологічних систем. Ще один підхід полягає у розумінні популізму як політичної технології, основою якої є вплив на свідомість і поведінку громадян / виборців через обстоювання ілюзорно простих рішень складних проблем, апелюючи до емоцій, ніж до інтелекту масового учасника політичної дії. Зазначено, що дефініція популізму включає риторичний дискурс зі специфічним акцентом на «змові», апеляція до «справжніх», «істинних» цінностей народу, що розглядається як цілісна гомогенна спільнота. У популістських конструктах «народом» ніколи не є усе суспільство, а тільки певна його частина, зазвичай та чи інша більшість. Окремі дефініції популізму вагомою його рисою вважають вождизм, прагнення налагодити прямий контакт між лідером і масою. Ці підходи не виключають один одного. Тому популізм можна зрозуміти як політичний феномен, якому властиве поєднання кількох характеристик, які поодиночі та різною мірою властиві чи не більшості учасників політичної боротьби, багатьом різним за сутністю політичним системам у минулому та і сьогодні.

Ключові слова: політичний популізм, демократія, політична думка, маніпуляція, дефініції популізму, типологія популізму.

Вступ. У сучасному дискурсі демократичних країн залишилося небагато місця для сумнівів у цінностях демократії та пов'язаних з нею політичних практик: виборів, референдумів, публічних обговорень. За останні роки у світовій політиці спостерігається зростання популізму, а також чимало проблем, пов'язаних із ним. Складність визначення популізму та його розуміння обговорюється науковцями, які вбачають у ньому загрозу демократичному врядуванню і фактор, що активно впливає на формування сучасної політики. Політика популізму може активно «переміщуватися» до законодавчої сфери, викликаючи хаос та руйнуючи усталені підвалини національних й міжнародних правових систем. Популізм багато в чому активував появу правих рухів у Європі сьогодні, що є особливо загрозливо перед виборами до Європейського парламенту, за результатами яких формуватиметься політика Євросоюзу щодо наших європейських прагнень. Небажання політичних

акторів виконувати свої зобов'язання та дотримуватися норм етики призводить до розквіту політичного та інших видів популізму, який, завдяки суспільно-економічним та політичним трансформаціям сьогодення, набуває нових форм. Пандемія COVID-19, повномасштабна агресія росії проти України, руйнування світпорядку адміністрацією Д. Трампа лише прискорила та актуалізувала ці форми.

Актуальність проблеми. Усі складні виклики створюють зручне середовище для популістської політики та, у деяких випадках, сприяють виникненню та успіху популістських партій. Ці події збігаються з висновком, що популізм зазвичай виникає в рамках кризового сценарію. Поява популістських політичних партій та їхнє лідерство в демократичних суспільствах, а тим більше в державах з нестійкою демократією, зумовлює глибоку трансформації політичних еліт. Демократичний відкат через обрання політиків-популістів характеризу-

ється відсутністю послідовної та передбачуваної зміни політичних партій на чергових виборах. При цьому «популістське захоплення влади» не є революційним у тому сенсі, що воно руйнує панівний інституційний порядок. Саме демократичний інституційний порядок дозволяє популістам розпочати захоплення ключових інститутів і ресурсів держави. Тому аналіз дефініювання поняття популізму з різних точок зору є важливим для розуміння тих політичних процесів, які відбуваються у сучасному світовому порядку.

Мета та завдання дослідження полягає у виокремленні та трактуванні дефініцій популізму і його особливостей у західних політичних студіях в історико-політологічному дискурсі. Окреслена мета передбачає вирішення таких завдань: обґрунтувати та систематизувати теоретичні підходи дослідження феномену популізму; визначити основні засади проблематики популізму як політологічної категорії. Виходячи з мети статті, головним методом дослідження є метод порівняльного аналізу наукових робіт дослідників, які займалися тими чи тими аспектами заявленої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику популізму студіювали у західній політичній думці І. Берлін, Г. Іонеску та Е. Геллнер, А. Валицькі в контексті розвитку політичної системи. Важливою спробою узагальнюючого аналізу проявів популізму в європейській та світовій історії XIX–XX ст. стала праця М. Кенован. Глибокий аналіз існуючих підходів до інтерпретації популізму запропонували Н. Гідрон і Б. Боніковські, К. Дейвікс. В останні роки на розвиток теоретичного бачення популізму вплинули праці К. Мадде, П. Таггарта, І. Мені та І. Сореля. Слід зазначити, що в сучасній науці порівняно мало міждисциплінарних досліджень, які б поєднували історичне та політологічне бачення цієї проблеми.

Результати дослідження. Зазначимо, що використання і тлумачення терміна «популізм» є складним та неоднозначним. Ця категорія утвердилася в понятійному апараті політології та історії за відсутності у науковому співтоваристві згоди щодо її хоча б дещо точної дефініції. Сьогодні спільним місцем практично усіх досліджень, автори яких так чи інакше досліджували тему популізму, є констатація змістовної розмитості відповідного терміна, його схильності «вислизати» з вербальних фіксаторів точного визначення. Насамперед варто, на наш погляд, назвати одну своєрідну рису категорії популізму: вона утвердилася у понятійному апараті політології та історії, тому що в науковому співтоваристві не було консенсусу щодо її хоча б відносно точної дефініції. Ілюстрацією стану справ можуть бути надто відмінні енциклопедичні та словникові визначення популізму. Приміром, «Енциклопедія політичної думки» визначає його так: «Популізм –

термін із широким спектром значень, який можна розділити на дві великі категорії: «аграрний популізм» – низка радикальних рухів і соціально-економічних доктрин, що виражають інтереси селян і дрібних фермерів, і «політичний популізм» – безліч взаємозв'язків, видів діяльності і прийомів, заснованих на звертанні до «народу»» [2, с. 293]. В енциклопедичному словнику-довіднику «Новітня політична лексика» популізм розглядається як «ідеологічно-спекулятивна орієнтація суб'єктів політики на політичні ідеї широких мас, що використовують незадоволення своїм життям та соціальним становищем» [1, с. 301].

Зазначимо, що у європейській та американській політичній науці дискусія щодо терміна «популізм» триває вже кілька десятиліть. Так, Ісайя Берлін виокремив визначальні риси популізму, до яких він відніс: ідеалізацію (сакралізацію) народу, що сприймається як особливий чи обраний, якому обов'язково щось загрожує; етатизм; одноосібне лідерство та віра в екстраординарні якості лідера; ксенофобію, расизм і/або антисемітизм, яким просякнутий цілий дискурсивний реєстр популістів; просування образу «органічного суспільства», тобто економічної, соціальної та культурної гармонії; інтенсивне використання конспірологічних теорій; подібність з релігією та ностальгічний погляд на минуле; антиелітизм, спрямованість проти істеблішменту [4]. Усі названі тут характеристики, безперечно, властиві більшості популістським рухам і політичним силам.

Вагомий вплив на формування сучасного поля досліджень популізму мала розвідка М. Кенован. Політичний популізм вона поділила на чотири підтипи. Перший з них – «політична диктатура» (режим Х. Перона в Аргентині, багато інших латиноамериканських диктатур). Другий – «популістська демократія», яку розуміють як вимогу демократії прямої. Третій підтип, згідно з М. Кенован, це «реакційний популізм» – головно націоналістичний та/або расистський. Зрештою, ще один різновид популізму – «популізм політиків» або ж політичний стиль, основою якого є гра із амбівалентністю поняття «народ». У такому випадку політик-популіст вдається до конструювання категорії «народ», яка визначається як певна єдність поза та понад реальними й складними соціальними відмінностями. У реаліях деяких країн третього світу (африканських, приміром) може йтися і про однопартійне правління. Також М. Кенован припускає існування трьох кластерів популізму, які визначають на підставі деяких спільних рис названих типів, а саме: «популізм маленької людини», авторитарний популізм і революційний популізм. Спільне між ними – апеляція до народу та недовіра до еліт. Головний висновок М. Кенован полягає у тому, що термін «популізм» охоплює широке коло явищ, у яких немає однієї спільної серцевини, єдиний спосіб

дати собі раду з цим розмаїттям – певним способом їх класифікувати, побудувати таксономію популізму [3, с. 8].

На думку німецького політолога Ф. Декера популізму в ідеологічному плані притаманна амбівалентність, антиномічність. Новітній європейський популізм загалом тяжіє до правої ідеології. «Новим популістським правим» властивий етнічний і культурний партикуляризм; вони виступають проти ідей домінування чи дискримінації тих чи інших народів, але водночас і проти культурного та етнічного змішування. Ф. Декер визначив вождизм як найхарактернішу рису популізму. Він виокремив низку агітаційних прийомів, до яких вдаються популісти. Серед них: апеляції до здорового глузду; любов до радикальних гасел; протиставлення народу й еліт; створення образу ворогів; провокації та «зняття табу»; використання метафор, пов'язаних із біологізмом і насильством; емоції, залякування тощо. В популістській агітації «образи ворогів конструюють за допомогою персоніфікації – соціальні проблеми пов'язують з певними соціальними групами – і згадуючи «змовників». Зовнішнім ворогом зазвичай є іноземці (чужинці), внутрішнім – ті, хто сприяв їхньому проникненню у країну чи допустив його». Дослідник П. Тагґарт [11] вважає, що для популізму є характерним наявність універсальних рис, які дають змогу ідентифікувати його як певну політологічну категорію чи універсальний тип. Науковець виокремив ряд ознак популізму. Це: ворожість до представницької політики. За цього популізм здатний стати політичним рухом чи ідеологією лише тоді, коли представницькі інститути існують і функціонують; популісти завжди ідентифікують себе через поняття «сутності» або «центру» «глибинні землі» тощо. У популістському дискурсі ця «серцевина», за П. Тагґартом, це ідеалізована концепція спільноти, якій вони служать. Населення постає тут «народом»; популізму бракує стрижневих цінностей, тому він може додаватися до різних ідеологічних позицій: може бути і революційним, і консервативним, і лібертаріанським, і націоналістичним; популістські рухи процвітають у періоди криз. З цим дослідник пов'язав таку визначальну особливість популізму – недовговічність існування популістських рухів, які «втрачають обличчя», коли стають частиною тих структур, проти яких виступали. Звичайна висока персоналізованість популізму, що робить його таким «видовищним», зумовлює те, що він, за дотепним визначенням дослідника, має «термін придатності», який збігається з аналогічною властивістю лідера [10]; глибока залежність від певного національного та культурного контексту.

Розуміння популізму як певної форми ідеології характерне у розвідці К. Дейвікс. Вона наголошує на багатозначності терміна «народ» у популіст-

ській риторичі; насправді для популіста «народ» може позначати майже кого завгодно. Апелюючи до «народу», популісти «хочуть створити гомогенне, по суті недиференційоване суспільство, яке виключає вольовим натиском усіх, хто до нього не належить. Проте у плюралістичній демократії управління країною – завжди справа численних меншин, різних соціальних груп. Відкрите суперництво у сполученні з готовністю до компромісу виключають можливість «тиранії більшості»; натомість популістське розуміння демократії містить у собі таку небезпеку.

Американські вчені Н. Гідрон та Б. Боніковські визначають ще один дослідницький підхід до популізму, який концептуалізує його як політичну стратегію. У рамках цього підходу популізм можна розглядати як форму політичної організації, а також як форму політичної мобілізації [1, р. 39].

Важливим для окреслення сучасного розуміння популізму у політичній науці є аналіз науковцями його взаємодії з демократичною системою. Питання формулюють так: чи є популізм лише загрозою, чи силою, яка, у принципі, здатна скоригувати, навіть – вдосконалити демократичний лад. Дослідники виявили неоднозначність, амбівалентність впливу популістських сил на функціонування сучасних демократій. К. Мадде та К. Кальтвассер вважають, що популізм пов'язаний із демократією позитивно, адже сфокусований на репрезентації волі народу, що є стрижнем будь-якої демократичної системи. Серед позитивних ефектів популізму вони бачать його здатність представляти і мобілізувати політично маргіналізовані групи, створювати «кроскласові» коаліції, наголошувати на демократичній відповідальності [7].

Проте (і на цьому погоджується очевидна більшість дослідників) популістське розуміння демократії як втілення у владних рішеннях волі більшості, входить у певну суперечність з тлумаченням демократії як системи, що є поєднанням мажоритарного принципу із механізмом стримувань і противаг, гарантій основних громадянських і політичних прав та свобод. Відтак популізм може бути і загрозою, і корективом демократії. На думку К. Мадде та С. Кальтвассера, підсумковий ефект популізму залежить від того, чи є та чи інша демократична система консолідованою, чи ні, а також від того, в опозиції при владі перебувають популісти. У консолідованих демократіях популісти чи в опозиції мають невеликий позитивний вплив на демократію, а у владі загалом мало впливають на неї. Натомість у нестабільних демократіях популісти в опозиції можуть бути корективом для демократії, а при владі мати сильний негативний вплив.

Впливовий сьогодні підхід до аналізу поняття популізму полягає у тлумаченні його як дискурсивного стилю. Йдеться про те, що популізм не

є ідеологією, але є характеристикою політичного мовлення, способом політичного вираження, який застосовують політики різних, навіть і протилежних поглядів, прибічники різних ідеологічних систем. Такий підхід підтримує, наприклад, американський дослідник М. Казін [6]. Ключова риса популізму як дискурсивного стилю – намагання представити політичне суперництво як «маніхейське» протиборство темряви та світла, намагання створити дихотомічну картину суспільства, що нібито складається з наділених усіма чеснотами «нас» та ворожих і винних у різних гріхах «їх», чужих, інших. З таким формулюванням питання категорія «популізм / популістський» набуває певного кількісного виміру. Відтак, усі «звичайні» люди мають спільний інтерес у своїй опозиції щодо еліти. Звертаючись до народу, популісти розмивають класові відмінності, об'єднуючи всіх людей в одну однорідну категорію. Популісти хочуть обійти, на їх думку, непрозору та складну політику пошуку консенсусу через заходи прямої демократії, такі як референдуми, народні ініціативи та плебісцити. Так само популізм іноді асоціюється не тільки з негативом щодо еліти, а й з негативом щодо конкретних соціальних груп через ексклюзивізм – політичну ідеологію та практику виключення певних соціальних груп із суспільного життя з метою захисту колективної ідентичності «справжніх» людей від ворогів. Це можуть бути іммігранти, безробітні, люди іншої релігії чи раси. Щоб підкреслити свою риторику про антиелітизм та/або виключення, популісти часто заявляють про небезпечну кризу – політичну, культурну або економічну. Відтак популісти стверджують, що політичний вплив, культурна ідентичність або економічне становище звичайних людей перебувають під великою загрозою, отже, вони мають бути терміново захищені [8, р. 575].

Не погоджуючись із трактуванням популізму як лише дискурсивного стилю, частина науковців обстоює його розуміння як специфічної форми ідеології. Водночас це визначення застосовують також для позначення певного дискурсу, який сприяє позаідеологічним політичним акторам завойовувати електорат під час виборів [9]. Та все ж К. Мадде наполягає, що популізм – це специфічна ідеологія, яка вважає суспільство розділеним на дві однорідні всередині та антагоністичні одна щодо одної групи – «народ» та «еліту». Однак, на відміну від, скажімо, соціалізму чи лібералізму, популізм не виглядає витонченим та послідовним. Популізм, визначений таким чином, передбачає дві протилежності: елітизм і плюралізм. Елітизм наполягає на тому, щоб політика була вираженням поглядів моральної еліти, а не аморальної решти людей. Плюралізм, з іншого боку, відкидає тезу про однорідність як популізму, так і елітизму, розглядаючи суспіль-

ство як неоднорідну сукупність груп та індивідів із часто принципово різними поглядами та побажаннями [7, р. 544]. У рамках такого підходу нідерландський дослідник К. Мадде визначив популізм як ідеологію з розмитим (нечітким, слабким) центром, що розглядає суспільство як таке, що у кінцевому підсумку розділене на дві однорідні та антагоністичні групи «чистий народ» проти «корумпованої еліти», і яка доводить, що політика має бути вираженням спільної волі народу. У такій дефініції поняття «ідеологія з розмитим центром» охоплює ідеологічні комплекси (сукупності ідей, положень), які відповідають на всі головні соціально-політичні питання не дають. Це відрізняє їх від більш розвинутих, із потужною традицією, світоглядних систем – лібералізму, соціалізму та ін. Відтак популізм може змішуватися з будь-якою (чи, принаймні, багатьма) з них.

Висновки. Таким чином, популізм стає все більш поширеним у пере-хідних і кризових суспільствах, спираючись при цьому на масову свідомість низки соціальних груп, які дезорієнтовані внаслідок соціальних, економічних, політичних факторів, які призводять до загальної нестабільності у суспільстві, погіршення економічного та соціального рівня життя. У західних, усталених суспільствах глобалізація спричинила деіндустріалізацію, інформатизацію та зміну культурних цінностей та стереотипів. Зміни на ринку праці, масова імміграція та мультикультуралізм призвели до зниження соціального статусу нижчого та робітничого класів та сприяли посиленню соціальної депривації цих соціальних верств. Як наслідок – зростання популістських орієнтацій та підтримка популістських партій правого ґатунку. Натомість у посткомуністичних країнах Центрально-Східній Європи крім викликів ґлобалізації додалися питання корупції та регуляції економіки. Це викликало активізацію переважно лівопопулістських політичних акторів. Отже, зумовлене культурними чинниками зростання підтримки популізму в розвинених суспільствах виводить цей феномен у правий фланг і, відповідно, – правий популізм. Натомість у менш розвинених країнах, де не лише ґлобалізація була причиною економічної депривації, підтримка популізму зумовлюється як культурними чинниками й відповідною правопопулістською риторикою, так і економічними чинниками через лівопопулістський ресентимент. Сьогодні можна виділити декілька більш-менш чітко окреслених підходів до тлумачення категорії популізму, в рамках яких в основу його дефініції покладено різні аспекти цього феномену. Згідно з одним, популізм розуміється як насамперед специфічний дискурсивний стиль, різновид політичної аргументації (риторики), що ґрунтується на дихотомічному протиставленні того чи іншого соціально-політичного

«добра» і «зла». За іншим, популізм пропонують вважати різновидом ідеології, а саме ідеологією з «розмитим», нечітким центром, яка здатна охоплювати елементи різних, навіть протилежних, у традиційній класифікації, ідеологічних систем. Ще один підхід полягає у розумінні популізму як політичної технології, основою якої є вплив на свідомість і поведінку громадян /виборців через обстоювання ілюзорно простих рішень складних проблем, апелюючи до емоцій, ніж до інтелекту масового учасника політичної дії.

Важливо зазначити, що дефініція популізму включає риторичний дискурс зі специфічним акцентом на «змові», апеляції до «справжніх», «істинних» цінностей народу, який розглядається як цілісна гомогенна спільнота. Окремі дефініції популізму вагомою його рисою вважають вождизм, прагнення налагодити прямий контакт між лідером і масою. Ці підходи не виключають один одного. Тому популізм можна зрозуміти як політичний феномен, якому властиве поєднання кількох характеристик, які поодиночі та різною мірою властиві чи не більшості учасників політичної боротьби, багатьом різним за сутністю політичним системам у минулому та і сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вдовичин І.Я., Угрин Л.Я., Шипунов Г.В. та ін. Новітня політична лексика (неологізми, okazionalizmy та інші новотвори) / За заг. ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий світ – 2000, 2015. 391 с.
2. Енциклопедія політичної думки / За ред. Девіда Міллера / Пер. з англ. Київ: Дух і літера, 2000. 472 с.
3. Canovan M. Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*. 1999. Vol. XLVII. P. 2–16.
4. Gellner E., Ionescu G. (Eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1969. 263 p.
5. Gidron N., Bonikowski B. Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda. Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University, 2013. No. 13-0004. P. 1–39.
6. Kazin M. *The Populist Persuasion: An American History*. Ithaca: Cornell University Press, 1998. 387 p.
7. Mudde C. The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*. 2004. Vol. 39, No. 4. P. 541–563. URL: http://works.depress.com/cas_mudde/6 (Last accessed: 07.09.2024).
8. Rooduijn M. The Nucleus of Populism: In Search of the Lowest Common Denominator. *Government and Opposition*. 2014. Vol. 49, No. 4. P. 573–599.

9. Stijn van Kessel The populist cat-dog: applying the concept of populism to contemporary European party systems. *Journal of Political Ideologies*. 2014. Vol. 19, No. 1. P. 99–118.

10. Taggart P. *The New Populism and the New Politics. The New Protest Parties in Sweden in Comparative Perspective*. London: Palgrave Macmillan, 1996. 212 p.

11. Taggart P. The Populist Turn in the Politics of the New Europe. URL: <http://aei.pitt.edu/2962/1/165/pdf> (Last accessed: 12.11.2023).

REFERENCES:

1. Vdovychyn, I.Ya., Ugrin, L.Ya., Shypunov, H.V., et al. (2015). Novitnia politychna leksyka (neolohizmy, okazionalizmy ta inshi novotvory) [New political lexicon (neologisms, occasionalisms, and other neologisms)] / Za zah. red. N.M. Khomy. Lviv: Novyi svit – 2000. 2015. 391 [in Ukrainian].
2. Entsyklopediia politychnoi dumky / Za red. Devida Millera / Per. z anh. [Encyclopedia of Political Thought / Edited by David Miller / Translated from English]. Kyiv: Duh i litera, 2000. 472 [in Ukrainian].
3. Canovan, M. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, vol. XLVII, 2–16.
4. Gellner, E., Ionescu, G. (Eds.). (1969). *Populism. Its Meanings and National Characteristics* [Populism. Its Meanings and National Characteristics]. London: Weidenfeld and Nicolson, 263.
5. Gidron, N., Bonikowski, B. (2013). Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda. Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University, No. 13-0004, 1–39.
6. Kazin, M. (1998). *The Populist Persuasion: An American History*. Ithaca: Cornell University Press, 387.
7. Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, vol. 39, no. 4, 541–563. URL: http://works.depress.com/cas_mudde/6 (Last accessed: 07.09.2024).
8. Rooduijn, M. (2014). The Nucleus of Populism: In Search of the Lowest Common Denominator. *Government and Opposition*, vol. 49, no. 4, 573–599.
9. Stijn van Kessel. (2014). The populist cat-dog: applying the concept of populism to contemporary European party systems. *Journal of Political Ideologies*, vol. 19, no. 1, 99–118.
10. Taggart, P. (1996). *The New Populism and the New Politics. The New Protest Parties in Sweden in Comparative Perspective*. London: Palgrave Macmillan, 212.
11. Taggart, P. (2023). The Populist Turn in the Politics of the New Europe. URL: <http://aei.pitt.edu/2962/1/165/pdf> (Last accessed: 12.11.2023).

Defining the concept of populism within the context of Western political science

Vonsovych Sergiy Gennadiiovych

Doctor of Political Science, Professor,
Professor at the Department
of Political Science and Philosophy
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko
National University
Ohienko str., 61, Kamianets-Podilskyi,
Khmelnyskyi region, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9657-0902

Kulyk Vitalii Oleksandrovych

Senior Lecturer at the Department
of Political Technologies,
Head of the Educational and Research
Laboratory for Countering Disinformation
Institute of Law of Kyiv National
Economic University named
after Vadym Hetman
Beresteyskyi Ave., 54/1, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0005-0562-2233

This article investigates the phenomenon of separatism, focusing on its typology, diverse forms, and manifestations in European countries. The study sets out to analyze approaches to defining "separatism", identify its causes and features, and trace its development trends in Europe and Ukraine. The relevance of the topic is emphasized by the growing link between separatism and political terrorism, particularly in the context of global democratic development and Ukraine's full-scale war. It is noted that separatism's nature is shaped by numerous factors. While definitions vary, a common feature remains the pursuit of a region's separation from the state. The paper classifies contemporary types of separatism in Europe, showing that the intensity of separatist movements often depends on the depth and overlap of ethnic, linguistic, religious, and societal divisions. Separatist initiatives may originate from either oppressed ethnic minorities or dominant ethnic groups seeking national unification. The article highlights how Russia's political terrorism against Ukraine has triggered the mechanism of terrorist warfare. Understanding separatism's causes, forms, and dynamics becomes crucial for political science under these conditions. Special attention is given to the nature of separatism in Ukraine during hybrid and full-scale war. In Crimea, separatism manifested through irredentism—aspiring to join the Russian Federation—while in Donbas, it took the form of secession with the creation of unrecognized entities. The hybrid separatism in Donbas forms part of Russia's broader hybrid warfare strategy, driven primarily by external political forces. The study outlines the threats posed by separatist tendencies to Ukraine's political system during ongoing aggression. It concludes that separatist and autonomist movements are directly connected to Ukraine's struggle against hybrid threats generated by Russian actions.

Key words: Political populism, democracy, political thought, manipulation, definitions of populism, typology of populism.